ԽԻԿԱՐ

ՀԱՆԴԷՍ ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ

Ե· ՇՐՋԱՆ 1888 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30

ՕՐԱԿԱՐԳ

Օգտուեցէ՛ք առիթէն· մեծ զեղչ· Խիկար յիսուն բարա.— Լուր մ՛որ մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ ազգին· — Ռնճելի, կոշիկ եւ ոսկոր որ կը ծառայեն լուսաբանել ազգային խնդիրները· — Ուղղամտութիւնը, ծաղրութիւնն եւ ազնուութիւնը չափելու եւ կշռելու նոր կշիռներ· արժանեաց միութիւն· — Օբէյր եւ Ադամեան, տաղանդաւոր դերասանը, զուտակ իր գործոց եւ ուսուցիչոց· — Հայ տիկնանց հաւատարմութիւնը ազգային ժողովին հաստատուած· — Տասը բարա ազգային պատմութիւն, ուրը բարա բուսաբանութիւն· երկու հատը մէկ բարայի թերական· — Նշանտուութիւն մ՛որուն մէջ մետաղ չկայ· —Գեղագրութիւն, իսնալ եւ գանլը պասուր :

Վաճառականները սովորութիւն ունին այն առեն միայն ժամն գնով վաճառել իրենց ապրանքներն երբ անանկանան կամ ճանապարհորդեն կամ վախճանին :

Ի՜նչ աղուոր նոյնանիշ բառեր :

Բայց Խիկար պատիւ ունի ծանուցանել թէ անանկանալու կամ ճանապարհորդելու կամ վախճանելու պէտք չզգար իւր թերթերն առեն քսակի հալելի ընելու համար· այլ, հակառակ իւր կրկին յայտարարութեանց թէ այս չրջանին մէջ ո և է

փոխոխութիւն չպիտի կրէ , քաղցր պարտականութիւն մը կը կատարէ գոհացուցմ տալով ընթերցասէր ազգայնոց փափաքանաց որք գրով և բերանացի կը յայտնուին մեզ շարունակ , մեր թերթին դնոյն վրայ զեղչ մը տեսնելու ։

Ա՛րդ , խիկար այս թերթէն սկսեալ պիտի հրատարակուի իւրաքանչիւր ամսոյ 10 ին , 20 ին և 30 ին ։ Տարեկան բաժանորդագինն է միշտ երկու արծաթ մէճիտ մայրաքաղաքիս ինչպէս նաեւ գաւառաց համար ։ իւրաքանչիւր թերթին դինն է յիսուն բարա ։

Քաղցր է մեզ յուսալ բիներն աւելորդ են ։

Կարելի չէ երեւակայել այն մեծ ուրախութիւնն որով պիտի խնդան մեր ազգայիններն երբ լսեն թէ բազում ժամանակէ հետէ ազգասիրաց ոմանց մէջ յղացուած խորհուրդ մը սկսած է մարմնանալ ։ քանի՛ բերկրութեամբ պիտի լցուին արդեօք մեր ազգային սիրտերն երբ զգան թէ հայն գիտէ ոչ միայն երկնել այլ նաև ծնանել ։ Եւ արդարեւ ո՞ր հայն չը հրճուիր երբ իմանայ թէ ազգային ընդարձակ յիմարանոցի մը հիմունքը դրուած են վերջապէս ։ Լուսաւորեալ դարուն մէջ , յորում կապրինք , յիմարութեան պէտքը ևս քան զևս զգալի կը լինէր և ամեն հայ կը փափաքէր որ հայաբնակ գաւառացս ազգին արժանապատուութեան համապատասխանող հոյակապ յիմարանոց մը կանգնուէր , յիմարներու չէնք մ՛որ ազգիս պատիւ , փառք ու պարծանք բերէր , խենդերու յարկ մ՛որ կարենար մրցիլ օտար ազգաց յիմարաց չէնքերուն հետ , որպէս զի օտարը չը յանդիմանէր զմեզ ըսելով ։

— Հայերը չատ ետ մնացած են յիմարութեան մէջ ։

Անվիճելի ճշմարտութիւն մ՛է այսօր թէ ազգի մը մատուցական կարողութիւնն անոր յիմարութեան աստիճանէն կը չափուի ։ Ազգի մը մէջ որքան չատ յիմարներ ըլլան նոյնքան աւելի իմաստուններ կը գտնուին ։ Գթութեան և կարեկցութեան արժանի են այն ազգերն որոնց յիմարները մատի վրայ կը հաշուին ։ Վա՛յ անոնց ։ Բաղդատեցէ՛ք մեր ազգին քա-

ռասուն տարի առաջ ունեցած յիմարանոցին վիճակն ու մըտաւորական կարողութիւնն անոր այս աւուր յիմարանոցին հետ որոյ հիմունքը դրուած են ու մտաւորական կարողութեան հետ որոյ հիմունքը դրուելու վրայ են։ Ի՞նչ անհուն տարբերութիւն անոնց մէջ։ Եւ միթէ հնա՞ր էր յառաջանալ իմաստութեան մէջ և ետ մնալ յիմարութեան մէջ։ Ենթադրութիւնն իսկ յիմարութիւն է։ Ընդհանրապէս հարուստ են այն ազգերն որոց մէջ շատ անանկութիւններ կը պատահին։ Արտաքոյ հարստութեան չիք անանկութիւն։ Աղքատի մը սըննանկութիւնն տեսնուած չէ ցարդ։ Եւ ի՞նչ է յիմարութիւնն եթէ ոչ անանկութիւն մտաց։ Ակիզբն յիմարութեան գենիթն է իմաստութեան։ Մանաւանդ թէ յիմարութիւնն իմաստութեան քոնդռոլն է. ջնջէ՛ յիմարութիւնն և այն ատեն կը տեսնես թէ ի՛նչ յիմարութիւններ կը գործէ իմաստութիւնը։ Բնական էր ուրեմն որ նախկին յիմարանոցը չբաւէր մեր արդի մտային զարգացման և չկարենար տանիլ մեր ազգային յիմարներն որ դուրսը կը մնային անդարման և կը թափառէին խմբագրատանց մէջ, ժողովներու մէջ և լրագրաց մէջ։

Ակզբը ցաւօք սրտի կը դիտէր խմբագրատանց, ժողովոց և լրագրաց մէջ յիմարանոցի վերածումն և կը փափաքէր յարկի մը մէջ պատսպարել իւր յիմարները որպէսզի մշակէր յիմարութիւնը։ Իմաստո՞ւն յիմարութիւն։ Եթէ անանկութիւնը չքաջալերուէր՝ ոչ ոք պիտի յանդգնէր փափաքելու մեծ վաճառական լինիլ։ Նոյնպէս պիտի վհատէին ազգային բանաստեղծները, պիտի յուսահատէին ազգային գըրագէտներն և իրենց հանճարը խնայողութեամբ պիտի գործածէին եթէ հոյակապ յիմարանոց մը չունենար ազգը։ Ցիմարութիւնն իմաստուններու խոհան է։ Մինչեւ իսկ կը յանդգնիմ կարծել թէ մեր ներկայ մտային զարգացման դանդաղ ընթացքը կանոնաւոր յիմարանոցի մը չգոյութեան վերագրելի է. այո՛ յիմարութիւնն իմաստութեան անթառամ պսակն է և ազգային պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ քանի դասատուներ և գրագէտներ պատիւ ունեցած են յիմարանոցի մէջ աւանդել իրենց հոգին։

կը հաւանիմ թէ յիմարութիւնը քաջալերելով վարձատրած կը լինինք խմաստութիւնն... իբր յիմարութեան մէջ։ Հըննար չէ՞ մինթէ խմաստուններու համար ալ յիմարանոց չինել և խրախուսել զանոնք երբ դեռ կը վայելեն իրենց խմաստութիւնը։ Դիոգինէս շատ ազէկ պատասխանած է այս հարցման, երբ քանի մը մարդիկ անոր ծաղեհալով հասկնալ ուզած են թէ հարուստներն ինչու աղքատներուն կօգնեն և խմաստասէրներուն չեն նպաստեր։

— Որովհետեւ, պատասխաներ է — սա գերազանց պատճառաւ չկար այն դարուն մէջ — որովհետեւ պատասխաններ է ամեն մարդ կը վախնայ աղքատ ըլլալէ և ոչ ոք կերկնչի խմաստասէր ըլլալէ։

Ներանը պագնեմ Դիոգինէսին, որուն մէկ արձանը չինել տալու վրայ եմ գրասենեակիս մէջ դնելու համար, վասն զի ճշմարտութիւնը խօսած է, և այսօր իսկ մեր ուծմտութիւնք ամէնս կաղաղակեն իրենց լուսթեամբ.

— Ցիմար եղէ՛ք, օգնենք ձեզի։

Բայց ո՞վ է յիմարն և ո՞րն է խմաստունն։ Ծանր խնդիր մ՛ալ այս է։ Շատերը յիմար և խմաստունը կընդունին իրեւ նոյնանիշ բառեր որ իրենց մէջ ամենափոքր գանազանութիւն մ՛իսկ չունին։ Ես ալ, ի՞նչ մեղքս պահեմ, զգալի տարբերութիւն մը չեմ տեսներ խմաստուններու և յիմարներու մէջ։ Եւ երբ այս մասին հարցում մ՛ուղղեն ինձ, կանոնաւոր կերպով ետ քաշուելու համար կըսեմ.

— Որ խմաստնացուցանէ զանձն իւր յիմարանայ և որ յիմարացուցանէ զանձն իւր խմաստնանայ։

Շատերն առանց բան մը հասկնալու գոհ կըլլան այս պատասխանէս և կը մեկնին։ Իսկ ոմանք կը յանդգնին յայտնել թէ պատասխանէս բան մը չեն հասկցած, ինչ որ քաղաքավարութեան դէմ է քիչ մը։ Ասոնց ալ կը պատասխանեմ.

Քուէ, քուէ և քուէ...։

— Վէգ, վէգ, վէգ, կըսէ արժ. ստուգաբան հայրը, տարբերութիւն չտեսնելով այս երկու բառերուն մէջ —։

Երեսփոխանական ժողովոյ մէկ նստին մէջ արժանեաց խնդիր մը ծագեցաւ թաղի մը երեսփոխանական ընտրութեանց քուէարկութեան առթիւ որուն մասնակցած էին, որպէս կը պնդէին, նոյն թաղին եկեղեցւոյն քահանայները, լուսարարը, ժամակոչները, աւելածուն և երկու Սրբոց պատկերներ որք հօթանասուն և հինգ դահեկան ազդային տուրք չեն վճարեր։ Ես, որ սիրահար եմ հաւասարութեան, չուզեցի ապօրինաւորութիւն նշմարել այս քուէարկութեան մէջ։ Զափազանց սահմանադրասէր երեսփոխանք ոմանք ուզեցին բեռ կանել այս ընտրութիւններն զորս օրինաւորութեան սահմանէն դուրս կը գտնէին։ Բայց չափաւոր երեսփոխանք ոմանք պնդեցին, ընդհակառակն, թէ ամեն հայ անհատ, տուրք կամ ոչ-տուրք, որ անբասիր վարուք կը փայլի և արժանեաց օժտուած է, իրաւունք ունի ոչ միայն ընտրող այլ նաև ընտրելի լինել երեսփոխանութեան։ Քանի մը կարծեաց ընդհարումն արժանիքի խնդիր մը ծնաւ։ Հորի խորքը իջնալու հարկ չիկայ գիտելու համար թէ այս արժանեաց խնդիրն է որ միշտ միաքեր կը յուզէ, սիրտեր կը վիրաւորէ, պայծառ կը գրգռէ և երբեմն ալ ծիծաղ կը շարժէ։ Ձկայ երեսփոխան մ'որ հաճի իւր ընկերին վրայ վշտաբեր մ'արժանիք տեսնել։ Ամենքը կուզեն խելքի մենաշնորհ կանգնել և չեն նկատեր որ ուրիշներն ալ քիչ մը խելք ունենան. Ի՞նչ ընես։ Երեսփոխան մ'որ դարբին է իրեն կարծեաց դէմ խօսող վաճառականի մը կը սատակ գոչելով.

— Ունելի մը չինել չես գիտեր և ինքզինքդ մեծ մարդ կը կարծես։

Վաճառականն կը յանդիմանէ գրագէրը սա խօսքերով.

— Առևտուրի մէջ գտնուած չես որ խօսիլ սորվիս։

Եւ դառնալով վաճառականին կը պատասխանէ.

— Ձեմ գիջաներ քեզի պատասխանելու որովհետեւ դրամարի վրայ դաղափար չունիս։

— Տեղդ նստէ՛, կը պատասխանէ կոշկարը, կոշիկ մը ձեւել չես գիտեր, ելեր երեսփոխան եղեր ես։

— Դուն ինչո՞ւ կը պատասխանես, կը յարձակի անդիէն մետաղ

մը , աղբար , ոսկորէն կը հասկնա՞ս դուն որ առանկ խնդրոց մէջ կը մտնես :

— Ամենքդ ալ խենդ էք , տղայ էք , յիմար էք , տիրացու էք , խելք էք , կորսուայ առիւն երեսիխան մ՛որ կը փափաքի աչխարհիս միածին տրամաբանն ըլլալ :

Ոչ ոք կը մեղադրեմ : Ճշմարտութիւնը կը պատմեմ : Ամենուն ալ իրաւունք կուտամ , որովհետեւ տարբեր մտածողէտներով բաղադրուած ժողովներու մէջ նախապատուութեան վէճերը սովորական են : Միայն՝ յարգելով հանդերձ իւրաքանչիւրին մտածողիտութիւնը՝ կը փութամ յայտնել թէ ունելին , կատաը , քերականութիւնը , գրագիտութիւնը , կոչիկն և ոսկորը երեսփոխանէ մը պահանջուած անհրաժեշտ պայմաններէն չեն : Ինձ և բազմաց կը թուի թէ ամեն երեսփոխան պարտի ունենալ ծանրութիւն , ուղղամտութիւն և աչնուութիւն այն քանակութեամբ որ նախապէս որոշուած պէտք է լինիլ ընտրողական ժողովէն : Որչեայ քանակութենէ պակաս ունեցողները ընտրելիութեան հանգամանքէն դուրկ կը նկատուին պակաս դրամի պէս : Իրաւ է թէ նոր խնդիր մը կը ծագի հոս , այն է անչօշափելի քանակութիւնները չափելու կամ կչռելու խնդիրը , այսու ամենայնիւ կրնանք Մարկոսն իբրեւ ծանրութեան միութիւն որոշել , քովը դնելով Թորոսն իբրեւ կոտորակ . ինչպես նաեւ իբրեւ ուղղամտութեան միութիւն առնել Յարութիւնն և իբրեւ կոտորակ (ռուպ) քովը դնել Կիրակոսը : Կը մնայ աղնուութեան համար միութիւն գտնելու խնդիրը : Լրագրաց մէջ ծանուցումն կընենք մինչեւ որ զայն ալ գտնենք : Այս միութիւններով ուրեմն նախ կը կչռենք , կը չափենք ընտրեալներն և պահանջուած քանակութիւն ունեցող անձերը միայն երեսփոխան կընդունինք : Ըմռնանք սակայն սա կէտը թէ պահանջուածը արժանեաց քանակութիւն է և ոչ մարդու . օրինակի համար , կրնայ պատահիլ որ անձ մը պահանջուած արժանեաց մէկ ութերորդը ունենայ , երկրորդ մը երեք քառորդ՝ և երրորդ մը երեք հինգերորդ արժանիք ունենայ , այսպէս .

$\frac{1}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{5}$ Երեսփոխանական արժանիք.

Նախ,

$$8 \times 4 \times 5 = 160$$ Հաստարակ յայտարար.

Ապա,

$$1 \times 4 \times 5 = 20$$ ուրեմն $\frac{1}{8} = \frac{20}{160}$

$$3 \times 8 \times 5 = 120$$ » $\frac{3}{4} = \frac{120}{160}$

$$3 \times 8 \times 4 = 96$$ » $\frac{3}{5} = \frac{96}{160}$

Հետեւաբար,

$$\frac{1}{8} + \frac{3}{4} + \frac{3}{5} = \frac{20}{160} + \frac{120}{160} + \frac{96}{160}$$

Բայց,

$$\frac{20}{160} + \frac{120}{160} + \frac{96}{160} = \frac{236}{160}$$

Ըսել է,

$$\frac{1}{8} + \frac{3}{4} + \frac{3}{5} = \frac{236}{160}$$ կամ $1\ \frac{76}{160}$

Նախ կոտորակ երեսփոխանները հաստարակ յայտարարի վերածեցի և յետոյ գումարելով զանոնք տեսայ թէ այդ երեք կոտորակ երեսփոխաններուն արժանիքն է $1\ \frac{19}{40}$ երեսփոխան։

Արդ, այս երեք անձերը լի ու լի իրաւունք ունին $1\ \frac{19}{40}$ երեսփոխան նկատուիլ, այսինքն $1\ \frac{19}{40}$ ձայն ունենալ։ Կարելի չէ մերժել զանոնք, որովհետեւ քառասուն բարանոց և չորս տասնոյն մի և նոյն արժէքն ունին. մանաւանդ թէ ատոնք երեսփոխանութեան մանրուքներն ըլլալով դիւրութիւններ կընծայեն մեզ աւելու խոչորները։

Նոյնպէս կրնայ գտնուիլ մարդ մ'որ իր անձին վրայ հինգ երեսփոխանի արժանիքը բերէ. այնպիսին ալ պէտք է որ իրեւ հինգ երեսփոխան հինգ ձայն ունենայ. ինչ որ ազատութիւն կուտայ իրեն թեր ու դէմ խօսելու մի և նոյն խնդրոյ վրայ, ինքն իրեն հետ վիճաբանելու և, եթէ հարկ ըլլայ, իրեն գլուխը պատռելու։

Այսպէս ուրեմն երեսփոխանական արժանիքները կը ճըշդուին, իւրաքանչիւր երեսփոխան մերկանալով իւր մասնագիտութիւնն, տաղանդն, հարստութիւնն և պաշտօնն հանդերձապահին կը յանձնէ և այնպէս կը մտնէ ազգային ժողովոյ մէջ. այսինքն ամեն երեսփոխան առժամեայ մեռեալ կը ձեւանայ — ըստ որում հաւասարութիւնն մեռելոց մէջ միայն կրնայ տիրել — և այն ատեն յարութիւն կառնէ երբ ամենապետը զանգակը հնչեցնելով — որվհետեւ գաբրիէլեան փող չունինք — պօռայ.

— Արի՛ք, առեանը փակուած է։

Ցօգուտ ազգին մէկ ու կէս ժամ մեռեալ ձեւանալն ալ մեծ զոհողութիւն է արդեօք։

Ադամեան մ'ունինք միայն որ իւր հաշուոյն համար կը մեռնի և կըվերակենդացի ամեն կիւրակէ։ Ան ալ պզտիկ ապացոյց մ'է թէ հայերն ունին դիւցազնութիւն... Թատերաբեմի վրայ, թէ չեն վախնար մահէն եթէ նախապէս ապահովութիւն տուի իրենց թէ քանի մը վայրկեանէ յետոյ նորէն պիտի կենդանանան։ Ահա բարոյականն զոր կը քաղեմ դիւցազնական ներկայացուններէ։

Թատերաբեմէն դուրս Ադամեանն ալ անշուշտ մեզ նման սովորական մահկանացուներէն է որ վաղեակ մ'իսկ մորթելու կը վախնայ, իսկ Թատերաբեմին վրայ առիւծ կը դառնայ։ Իբր տանեւտէրը տարի առաջ պատիւ ունեցած եմ այս հըռչակաւոր դերասանը ծաւիահարել չափազանցօրէն, ըստ որում այն թուականին ան ալ չափազանցութիւններ ունէր իւր ձեւերուն և շարժուձիւներուն մէջ։ Այն թուականէն սկսած էր արդէն գլխաւոր դերերը կատարել մեր ազգային ողբերգութեանց մէջ որք, առանց բացառութեան կը վերջանային հեռեւեալ խօսքերով զորս կատարասանէր պալատական մը տեսարան դալով և հեւալէ չունչն ապառաժ.

« Տէր իմ, վերջապէս սատկեցաւ վատը։ »

Կամ

« Տէր իմ, վատը չկրնալով փախչիլ ինքգինքը պարխոլէն վար նետեց և կտոր կտոր եղաւ : »

կամ

« Տէր իմ, վատը յուսահատութեան մէջ ինքգինքը գարկաւ սպաննեց : »

կամ

« Տէր իմ, վատը չղթայակապ հոս կը բերեն : »

կամ

« Տէր իմ, վատն ինքզինքը կախեց : »

Տէրը կը խնդար և ծափահարութիւնները կը թնդացնէին թատրոնը : Բայց ցարդ անստուգութեան մէջ եմ թէ վա՞տն էր ծափահարուողը, Տէ՞րը, պալատակա՞նը թէ ոչ մին կամ երեքն ալ :

Բայց Ադամեան միշտ կզգար և երբեմն գոչել կուտար թէ դերասան ծնած էր : Իր փառաւոր ապագայն մօտէն կը տեսնէր : Պէտք էր գտնել քաղաք մ'որուն բնակիչները թէ՛ ճանաչէին անոր տաղանդն և թէ, Մոլիէռի բացատրութեամբ, ձեռքով գովէին սինքը : Յաջողեցաւ գտնել ինչ որ կը փընտուէր : Թողուց վեզ և գնաց Տփղիս, ուր քիչ ժամանակի մէջ կատարելագործեց արհեստը : Ամեն լրագիր մեծ գովեստներով հռչակեցին անոր հմտութը :

Արդ, Ադամեան չէ այսօր ինչ որ էր երբեմն և Տփղիսու նոր Դար լրագիրն տաղանդաւոր դերասանին մայրաքաղաքս դառնալը գրելով հետեւեալ տողերը կաւելցնէ .

« Պոլսեցիները մեզ տուեցին Պիէր Դ'Արնճոն, Արեաց բիծ և այլ այդ տեսակ բաներ, իսկ մենք տալիս ենք նրանց Համլիտ, Լիր, Օտելլօ և այլն » :

Պոլսեցիները չեն ուրանար այսօր թէ Պ. Ադամեան իր յաջողութիւնն պարտի առաւտահայոց որոց թէ քննադատութիւններէն օգտուած է և թէ փունջերէն : Ըստի պոլսեցւոց կը մնայ վարձատրել հմտաւոր դերասանը զի մի կորուսանէ աստ ինչ որ վաստակած է 'ի Տփղիս և ստիպուի Տըփղիս վերագառնալ նորէն Պիէր Դ'Արնճոյով, Արեաց բիծով և այլ այդ տեսակ բաներով :

Արդէն, որպէս կ'իմանանք, թատերասէր ազգայինք խուռներն բազմութեամբ կը դիմեն տեսնելու Ադամեանն Օթելլոյի դերին մէջ զոր երեք անգամ ներկայացուց այնքան յաջողակութեամբ որպէս կը վկայեն հանդիսականք ոմանք։ Միայն թէ չատ ժժգոհ են խաղին միւս անձերէն ցորս չատ տակար կը գտնեն. ինչ որ կը նպաստէ չատ քաջ գտնելու խաղին դիւցազնը։ Զենք կարծեր որ Ադամեան հակայ երեւալու դիտաւորութեամբ թզուկներ ժողոված-ըլլայ չուրջը և վըստահ ենք թէ, թատերասէր ազգայիններըը գոհացնելու համար, սիրտ աչխատի դերասանական լաւագոյն խմբի մ'ընկերակցութեամբ չարունակել իւր ներկայացումներն որ դանիկակ չեն։

Երբեմն կը խորհիմ թէ չատ հեռո՞ւ է արդեօք այն օրը յորում Ազգային ժողովոյ դիւանն հետեւեալ հրաւիրագիրը ղրկէ ազգային երեսփոխանաց.

« Մեծ. Տէր,

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ ուրբաթ։

Ատեանը սիրտ բացուի ժամը վեցին։

ՕՐԱԿԱՐԳ.

1. — Շարունակութիւն երկպառակութեան.

2. — Վաւերացումն տպտակին.

3. — Առաջարկութիւն երեսփոխանաց ոմանց վասն կոփարտութեան.

4. — Ընթերցումն նոր ծրագրի յաղագս հսկողութեանց.

5. — Ընարութիւն փայտի։

Հրաւիրեալ են ազգային երեսփոխանք տուեալ իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարել։

Ատենադպիր

« Մ. Մ. »

Եւ յետոյ կսկսիմ տխրիլ ոչ-պաշտօնապէս ։ ըստ որում կը տեսնեմ թէ այսպիսի օրակարգներու պատճառ տուողները չատ ուրախ են և նոր սերունդն անգիտաբար գործիք կըլլայ յոգնանուն վառաստէրին ։

Մենք ալ ժամանակաւ նոր սերունդ եղած ենք — եւ կարծեմ հիմայ ալ հնոյն չենք վերաբերիր , ըստ որում արդի նոր սերունդին մէջ ալ հազիւ կը տեսնուին սեւ մազեր և ակռաներու ամբողջութիւն — Բայց մենք մեր նոր սերնդութեան ժամանակն ալ կայրէինք ինչ որ կայրենք այսօր ։ Ազգին վըստահութեանն արժանացած անկեղծ ազգասէր և ազնիւ սիրտ ունեցող անձանց խորհրդոց կը ըսէինք , պատրիարքական ընտրութեանց միջոցին , ընտրելեաց իւրաքանչիւրին ազգային կեանքը կուսումնասիրէինք , կը սերտէինք և ազգին չահը միայն առաջնորդ առնելով մեզ՝ համոզում կը գոյացնէինք ։ Այս աւուր նոր սերունդը հին նոր սերունդին հակոտնեայն է ։ Մանրամասնօրէն պատմէ իրեն թէ այս յոգնանուն վառաստէրն անցեալին մէջ իւր երկդիմի ընթացքովն ազգին մէջ անհամաձայնութեանց ծնունդ տուած է , թէ ամենէն պարզ խընդիրները կնճռոտած է , թէ ազգին ամենէն աւելի նուիրական իրաւունքները վաճառած է ։ Մտիկ կընէ քեզ ամենայն հանդարտութեամբ և յետոյ .

— Արժանաւորագոյնը նա է կըսէ ։

Արդեօք , կը հարցնեմ ես ինձի , այս նոր սերունդը մխիթարուրի գիմանի օրինօք կարդարացնէ տխուր անցեալները ։ Թողունք անցեալն ։ Ան անձին զոր կը պաշտպանէ նորագոյն մէկ խաղն ալ իրրեւ վեհանձնութիւն կընկատէ ։

Երկու ընտրելիներ իրենց համբաւին թեւերով կը մըրցին իրարու հետ ։

Կէս ճանբան ընտրելիներէն մին կըգայ թէ եռ պիտի մընայ , կանգ կառնու և կըսէ .

— Թոյլ մի տաք մրցակցիս յառաջանալ , ես եռ կը քաշուիմ , չըլլայ որ մրցանակն անոր տաք ։

— Ի՛նչ վեհանձնութիւն կը պօռան իր կուսակիցներն և կը յանդգնին ծափահարել իսկ ։

Ինչո՞ւ մրցման կը մասնակցի ուրեմն իւր դանդաղաթիռ համբաւով. և եթէ կը մասնակցի ինչո՞ւ չյարուցնակեր. ո՞վ է իւր համբաւին դանդաղ լինելուն պատճառը։

Շարունակէ՛ այս հարցումներն եթէ երկաթեայ թոռ ունիս։

Զենք ուզեր երկարօրէն խօսիլ այս տխուր վիճակին վրայ որովհետեւ նախ անօգուտ է և երկրորդ արեան ապակտուքիւն կը պատճառէ մեզ. կը փութանք սակայն յայտնել թէ ազգ. երեսփոխանաց այս անմիաբանութեան մէջ եթէ ուրախալի կէտ մը կայ՝ այն ալ հայ ազկնանց համերաշխութեան և հաւատարմութեան անդամ մ'եւս հաստատուիլն է։ Հարազատ զաւակներն ենք մեր նախնեաց։ Այս միակ մխիթարութեամբ կը մեկնինք 16 ի նիստէն երբ հետեւեալ խօսքը լսեցի Ազգ. Հիւանդանոցի պատուարժան հոգաբարձութեան անդամոց մէկէն որ առջեւէս կերթար մէկուն հետ խօսելով.

— Ես քեզի չըսի՞ որ երեք հազար կանդուն յիսարանոցը պզտիկ է մեր ազին համար։

Աւելի նոր սերունդ մը կը փափաքէր որ Գատը դիւղի քարոզիչ արժ. Եղիշէ վարդապետ Այվազեանն ընտրուէր պատրիարք, մինչդեռ սերունդ մ'որ կը պատրաստուի նոր ըլլալ, իւր պաճուճապատանքներէն մին կուզէր տեսնել պատրիարքական աթոռին վրայ։ Բայց ազգն աղատեց օձիքն այս սերընդական նորութիւններէն, Պատրիարք ընտրելով Ամեն. Տօրէն Արքեպիսկոպոս Աչըդեանը։

Իրաց այս տխուր վիճակին մէջ չմոռնանք յայտնել թէ մեր գաւառացի բաժանորդներէն ոմանք տակաւին չեն հաճիր հասցնել մեզ իրենց բաժանորդագինը։

Մետրեսէ եախօտ միջոցը խմլա անուն թուրքերէն ընթերցարան մը հրատարակուեցաւ այս օրերս ազգային առաջնակարգ տաճկագէտ Մեծ. Իզնաուրոս էֆէնտի Սարայտարեանէ։ Այդ դասագիրքն՝ որ մանկավարժական նորագոյն դրբութեանց համաձայն պատրաստուած է՝ հզօրագոյն իրաւունք ունի մտնել մեր ազգային վարժարանաց մէջ։ Գինն է հարիւր փարա։

Այս առթիւ արժան կը համարինք երկու խօսք ընել այն մրցման վրայ որ տեղի կունենայ դասագիրքը պատրաստողներու մէջ դասագրեանց գիները զեղչելու մասին։

Արդէն յայտնի է թէ մեր դասագիրքերը շատ դիւրագնի կը վաճառուին այսօր, բայց դասագրքի հեղինակները դարձեալ գոհ չեն, մրցումը կը շարունակեն որպէս թէ յօդուտ ժողովրդեան քսակին։

Դեռ երէկ կը վիճաբանէին երկու հեղինակներ.

— Եթէ դուն ազգային պատմութիւնդ վաթսուն բարայի իջեցնես, յիսունի պիտի ծախեմ իմինս։

— Քառասունի կիջեցնեմ։

— Երեսունի պիտի տամ։

— Քսան բարայի կը ծախեմ։

— Տասը բարայի կուտամ։

— Թուրանութեանս գինն ալ պիտի զեղչեմ։

— Ութը փարայի պիտի տամ ես։

— Երկու քերական մէկ բարայի պիտի տամ։

— Ես ձրի պիտի տամ,

Եթէ քաղաքագետութեան պաշտօնն ըլլար հսկել այս դասագրեանց վրայ՝ անշուշտ անոնց ամենն ալ — պզտիկ բացառութեամբ — կողովներու մէջ պիտի լեցնէր և ծովը պիտի թափէր։ Եթէ ստիպականութիւնը հակէր՝ պիտի աքսորէր զանոնք իրրեւ սպանիչ ազգային մանկաւարժ, որովհետեւ այս դասագրեանց մեծագոյն մասը այնքան համառօտ է որ կէս ժամու մէջ կարելի է ազգային պատմութիւն սորվիլ և մէկ ժամու մէջ թուաբանութիւն։ Ազգային մտքոյն, կրթական տեսչութեան, վարժարանաց հոգաբարձութեանց

անկ է գգուշացնել ժողովուրդն այս ախտանութենէն և յանձնարարել այն դատագիրքերը միայն որ ճշմարտապէս արժանի են յանձնարարութեան ։

Աւետիս Էֆ. Թնկրեան , վաճառական և երեսփոխան , ամիս ու կէս առաջ ներկայ կը գտնուի Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան վարժարանին հարցաքննութեանց ։ Կը հաւանի հոն չրջանաւարտ աշակերտուհիներէն միայն , օր. Տ· Երանոսեանի , կրթութեան և վարուց , կը դիմէ վարժարանին խնամակալութեանը և փափաք կը յայտնէ նշան տալ յիշեալ օրիորդին ։ Խնամակալութիւնն հաւանութիւն կուտայ և նշանտուութիւնը կը կատարուի ։

Մոռցանք լսելու թէ աղջիկը դրամ չունի ։

Այս նշանտուութիւնն գարմանք պիտի պատճառէ անշուշտ վաճառականաց դասուն որ սովոր է ոսկի խառնել սիրոյ մէջ , մեծաղ որ կը բառնայ սէրէն անոր փափկութիւնն և կը կարծրացնէ ամուսնութիւնը ։

Երիտասարդները ժամանակաւ իրենց ապառնի կոզակցին կրթութիւնը , վարքն ու բարքը կը տուգէին ։

Այս աւուր երիտասարդաց հարցարանն է ·

— Որքան ստակ ունի աղջիկը ։

— Տուն ունի՞ ։

— Տունը քանի՞ սենեակ ունի ։

— Հոր կա՞յ տունին մէջ ։

— Հայրը հարո՞ստ է ։

— Մայրը ծե՞ր է , չուտ կը մեռնի՞ ։

— Հարանիքէն առաջ գումար մը կրնա՞յ տալ ինձի ։

— Տունը իմ վրայ կը դարձնէ՞ մի ։

— Ֆերաղին ծախքը իրենք կը հոգա՞ն մի ։

— Զորս տարի տուն փեսայ կընդունի՞ն մի ինձի ։

— Պզտիկ դրամագլուխ կուտա՞ն մի ինձի ։

— Երեք ամիսէն վճարելի չորս հարիւր ոսկւոյ փոխանակագիր մը քաշեմ նէ առերոջս վրայ կընդունի՞ մի ։

— Ունեցած պարտքերս կը վճարեն մի։

Եւ ամեն երիտասարդ՝ որ աղջիկ կը փնտռէ այսօր՝ այս հարցարանին առելի ընդարձակն ունի ծացը։

Բացառութիւն է ուրեմն Թնկրեան էֆէնտի և եթէ չըլլայ՝ անոր նշանախօսութիւնը հրատարակելու պարտականութիւն չէր զգար խիկար։

Կը փափաքիմ որ ապագային պատրիարքարանն մրցանակ սահմանէր այն երիտասարդաց որ պրամ չեն պահանջեր իրենց ապառնի կիներէն։

Կուզէի իմանալ թէ ամեն բառ իրաւունք ունի՛ գեղագրուելու։

Կզգամ թէ կան բառեր որք զարդարուն գեղեցիկ և ծաղկանկար տառերով արժանի են գրուելու, օրպէս վեհանձնութիւն, բարեգործութիւն, մարդասիրութիւն և այլ ասոնց նման բառեր։

Բայց կրնա՞նք ոսկեղէն տառերով գրել խսհալ և գանլը պասուլ բառերը։

Ա՛յս է խնդիրը։

Հռչակաւոր դեղագործ մը խսհալի և գանլը պասուլի դէմ դեղահատներ կը չինէ, լրագրաց մէջ կը ծանուցանէ թէ իւր դեղահատները խսհալը և գանլը պասուլը կը բժշկեն, դեղագործին իրաւունքն այս է։

Բայց երբ այդ ծանուցման վերնագիր գրուած խսհալ և գանլը պասուլը դեղեցկագրութեամբ կը զարդարէ, իրաւունք կուտայ մեզ դիտել տալու թէ իւր իրաւանց սահմանէն դուրս կելնէ այնչափ գեղեցիկ տառեր գործածելով խսհալի և գանլը պասուլի համար որք, ըստ մեզ, տգեղագոյն տառերով ներկայացուելու իրաւունք ունին։

Խսհալը միշտ խսհալ մ՛է և գանլը պասուլն ալ միշտ գանլը պասուլ կը մնայ որքան ալ վարդագոյն ներկայացնենք զանոնք։ Նկատել արդարեւ օրուան խնդիր չէ բայց ցոյց տա-

լու համար թէ նոյն իսկ իսնալէն և գանլը պատուրէն կրնանք բարոյական քաղել որպէս միջէն չաքար , կը փուքթանք յայտնել թէ իսնալի և գանլը պատուրի ձօնուած այս գեղեցկագրութիւնն չատ կը նմանի այն դափնիներուն որովք անարժաններուն ճակատը կը զարդարենք երբեմն :

Սա բարոյականն ալ կրնանք քաղել թէ տգեղը գեղեցկացնելու չանքը գեղեցիկը տգեղացնելու կը ծառայէ :

Խնայեցէք գեղեցկագրութեան ո՛ լրագիրներ :

Խնայեցէք գովեստներու ո՛ խմբագիրներ :

Գէթ իսնալի և գանլը պատուրի հետ մի վարուիք այնպէս որպէս կը վարուիք ձեր բաժանորդաց հետ որ չմատնէք դուք զձեզ :

Թիկար կը հրատարակուի ամեն ամսոյ 10 ին , 20 ին եւ 30 ին :

Տարեկան բաժնեգինն է երկու արծաթ մէճիտ թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ գաւառաց համար :

Իւրաքանչիւր թերթին գինն է չիսուն բարա :

Նամակ ուղղելի են հետեւեալ հասցեով .

Յ. Յ. Պարոնեան Մէհմէտ բաշա խան , թիւ 18 , կ. Պոլիս :

معارف نظارت جليلەسنك ٣٥٦ نومرولى رخصتنامەسيله طبع واشمنلدر

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ